

EMEKLİLİKTE FİNANSAL TATMİN VE YAŞAM TATMİNİ**M. Serhat ÖZTÜRK***Dr., Hacettepe Üniversitesi, sozturk@hacettepe.edu.tr***Oya HAZER***Prof. Dr., Hacettepe Üniversitesi, ohazer@hacettepe.edu.tr**Received: 27.11.2016**Accepted: 18.02.2017***ÖZ**

Bu araştırmada, emekli bireylerin yaşam tatminleri ile finansal tatminleri arasındaki ilişkinin bulunması ve yaşam tatmini ve finansal tatmini etkileyen sosyo-demografik faktörlerin tespit edilmesi amaçlanmıştır. Çalışma, Türkiye’de Ankara ilinin Çankaya ilçesine bağlı semtlerden kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemi ile seçilen 45 yaş ve üzeri 576 emekli bireyden toplanan anket verileriyle gerçekleştirilmiştir. Emeklilerin yaşamdan duydukları tatmini ölçmek amacıyla Yaşam Tatmini Ölçeği - Satisfaction With Life Scale (SWLS) (Diener, Emmons, Larsen ve Griffin, 1985) ve finansal tatminin ölçülebilmesi için "Finansal Tatmin" ölçeği (Hira ve Mugenda, 1998) kullanılmıştır. Araştırmaya katılanların yaşamdan duyulan tatmin puan ortalamasının (18,96±7,31) orta düzeylerde olduğu görülmektedir. Araştırmaya katılanların finansal tatmin puan ortalamasının (18,53±5,55) orta düzeylerin biraz üstünde olduğu görülmektedir. Ayrıca, yaşamdan duyulan tatmin ile finansal tatmin ($r=0,546, p<0.01$) pozitif yönde ilişkili bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Emeklilik, yaşam tatmini, finansal tatmin.

FINANCIAL SATISFACTION AND LIFE SATISFACTION IN RETIREMENT**ABSTRACT**

The purpose of this study is to explore the relation between the life satisfaction and the financial satisfaction and determine the socio-demographic factors affecting life satisfaction and financial satisfaction. In that study, participants of this study consisted of 576 retired persons over 45 years old in Çankaya, Ankara, Turkey using a random sampling method in this area. In this research, to determine the life satisfaction 'Life Satisfaction Scale' (Diener, Emmons, Larsen ve Griffin, 1985) and to determine financial satisfaction 'Financial Satisfaction Scale' (Hira ve Mugenda, 1998) were used. It is seen that the mean score of satisfaction of life of the participants in the survey (18,96 ± 7,31) is moderate. And it is seen that the average of the financial satisfaction points of the survey participants (18,53 ± 5,55) is slightly higher than the middle level. Also, life satisfaction in persons over 45 years old as a result of the study were significantly correlated with the financial satisfaction ($r= 0,546; p<0.01$).

Keywords: Retirement, life satisfaction, financial satisfaction.

GİRİŞ

En basit tanımı ile emeklilik dönemi; yasalara göre belirli bir süre çalıştıktan sonra bireyin iş ile ilgisinin kesilerek kendisine aylık bağlandığı zaman olarak açıklanmaktadır. Diğer yandan emeklilik dönemi insan yaşamında orta yaştan yaşlılığa geçişi belirleyen, toplumsal açıdan önemli bir dönüm noktasıdır (Onur, 1995; Oran, 1995). Nitekim Monk'a (1985) göre emeklilik, üretimsel olgunluktan işsizliğe geçişi sembolize etmektedir ve yaşlanmanın getirdiği bir takım sorunlar ile sosyal ve ekonomik bozulmalarla karakterize olmaktadır.

Dünyada olduğu gibi Türkiye'de de teknolojinin ilerlemesi ve tıp alanındaki gelişmeler sonucu insanın yaşam süresi gün geçtikçe uzamakta, bireyler daha uzun emeklilik dönemi geçirmektedirler. Bu nedenle; günümüzde emeklilik daha fazla önem kazanmakta ve emeklilik dönemine uyum ve yaşam tatmininin önemi ve gereği üzerinde yoğun bir biçimde durulmaktadır (Güven ve Hazer, 1996).

Emeklilik döneminde yaşam tatminini etkileyen önemli faktörlerden birisi ekonomik koşulların yetersizliğidir. Emeklilikle birlikte geliri azalan emeklilerin toplumsal statüleri değişmektedir. Yaşamı boyunca çalışmayı, iş yapmayı yaşamın anlamı olarak kabul eden ve yaptığı işe bağımlı duruma gelen bir birey için böyle bir değişikliği kabullenmek kolay değildir. Emeklilikte rol ve statü kaybı ile birlikte, sosyal güvenlik hizmetlerinin yetersizliği ekonomik sorunları da beraberinde getirmektedir. Ayrıca üretim gücünün kaybı ve iş çevresindeki arkadaşların yokluğu emekli birey üzerinde olumsuz etki yaratabilmektedir. Fiziksel etkinliğin ve gelirin azalması, güvensizlik duygusuna ve emeklilerin toplumsal yaşama daha az katılmalarına neden olabilmektedir (Baran, 2001; Tilburg, 1992). Tüm bunlar emekli bireylerin sağlık durumunu, aktivitelerini, barınma koşullarını ve benlik algısını olumsuz etkileyerek yaşamdan duydukları tatmini azaltmakta ve yaşam kalitesini düşürmektedir (Onur, 1995; Lehr, 1994).

Bununla birlikte, uzun bir ömür tatmin edici bir yaşam garanti etmez. Yaşam tatmini, kişinin hayatını da içeren bir genel değerlendirme olarak tanımlanmaktadır (Bowling, 1990; Neurgarten, Havighurst ve Tobin, 1961). Yaşam tatmini, sosyal gerontolojide geniş bir biçimde incelenmiştir (George ve Clipp, 1991).

Bireyin ruh sağlığını ve toplumsal ilişkilerini etkileyen en önemli belirleyicilerinden biri olan "Yaşam Tatmini", bir insanın yaşamdan beledikleri ile (istekleri) elinde olanlar (istekleri karşılama düzeyi) karşılaştırıldığında ortaya çıkan sonuç, fark ya da durumdur (Karataş 1988; Onur, 1995). Emeklilik döneminde, yaşam tatmini emekliliğe uyumun ve zihinsel sağlığın en önemli belirleyicilerinden biri olarak kabul edilmektedir. Yaşam tatminini yaş, cinsiyet, sağlık durumu, ekonomik koşullar, meslek, faaliyet ve kendini gerçekleştirme düzeyi gibi faktörler etkilemektedir (Karataş, 1988; Onur, 1995; Lehr 1994; Çapri ve Güler, 2016).

Gelir düzeyi finansal memnuniyet açısından önemli bir faktördür. Finansal memnuniyet, mevcut maddi ve manevi varlıkların ne kadar rahat bir şekilde paraya dönüştürülebilir olduğu şeklinde tanımlanır. İnsanlar finansal varlıklarını belirlemede farklı algı ve bilgiye sahip olduğu için, her insanın finansal memnuniyet seviyeleri de farklıdır. Bireylerin finansal memnuniyet düzeylerini etkileyen değişkenler, demografik ve sosyo-

ekonomik özellikler, finansal stresörler ve stres, finansal davranışlar, finansal borç ödeme, finansal tutumlar ve mali bilgilerdir (Ho, Pooi Yen,Ng, Jo-Lyn,Siew ve Mun Keat,2013). Demografik ve sosyo-ekonomik özellikler bakımından finansal memnuniyeti etkileyen yaygın faktörler arasında cinsiyet, medeni durum, eğitim, yaş, gelir ve ev sahipliği bulunmaktadır (Hira ve Mugenda, 1999; Hong ve Swanson, 1995).

Kariyer sonu sorunlarının en önemlilerinden biri olan emeklilik olgusu, özellikle Türkiye koşullarında daha da önem kazanmaktadır. Türkiye'deki emeklilik yaşının, gelişmiş ülkelere nazaran daha düşük ve emeklilere sağlanan ekonomik olanakların yetersiz olması, hukuken emekli statüsü kazanan pek çok çalışanın, emekli olmak yerine çalışma hayatına devam etmelerine yol açmıştır. Son zamanlarda sosyal güvenlik reformu çerçevesinde yapılan yasal düzenlemeler emeklilik yaşını artırmışsa da gerek bu yaşların kademeli bir şekilde uygulanacak olması, gerekse sosyal ve ekonomik faktörler, emeklilerin çalışma yaşamına devam etmeleri konusunun önemini sürdürüleceğini göstermektedir. Bu nedenle, Türkiye'de yaşlılar arasında finansal gerginlik çok yaygın bir deneyimdir.

Karşılaştıkları yüksek finansal sorunlar göz önüne alındığında, finansal tatmin düzeyini belirleyerek bu sorunların Türkiye'deki yaşlıların memnuniyetini nasıl etkilediğini araştırmak önemli görülmektedir. Emekli ailelerin ekonomik durumu üzerine yapılan araştırmalar, mevcut ihtiyaçların aydınlatılmasına ve olası çözümlerin geliştirilmesine yardımcı olmaktadır. Araştırma, emekli bireylerin mevcut mali durumunun bir resmini ve yaşam tatmini ile olan ilişkisini göstererek, bireyleri etkileyen sosyal ve ekonomik sorunları tanımlamak ve bu sorunları çözmek için politikaların şekillendirilmesinde temel bir rol oynayabilir. Araştırma sonucu elde edilen veriler, emekliler için yaşam kalitesine odaklanan eylem programlarını tasarlamak ve uygulamak için kullanılabilir. Bu durum, emekli kişilerin fiziksel, sosyal ve psikolojik iyilik halinin gelişmesine, yaşam tatmininin artmasına neden olabilecektir.

ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu araştırma, emeklilerin emeklilik dönemlerindeki yaşantılarının kalitelerinin yükseltilmesi, beklentilerinin anlaşılması ve sorunlarına çözüm yolları bulmayı kolaylaştırma açısından oldukça önemlidir.

Bu çalışma ile:

- Emeklilerin sosyo-demografik faktörler (Yaş grupları, cinsiyet, medeni durum, eğitim durumu, bakmakla yükümlü olunan kişi, çalışma durumu, sahip olunan çocuk sayısı, konut mülkiyeti, genel sağlık durumu, gelir durumu, gelir yeterliliği) yaşamdan duyulan tatmini ve finansal tatmini nasıl etkilediğinin,
- Yaşamdan duyulan tatmin ile finansal tatmin arasında nasıl bir ilişki olduğunun,

tespit edilmesi amaçlanmıştır.

YÖNTEM

Çalışma Grubu

Bu çalışmanın verileri, Türkiye’de Ankara ilinin Çankaya ilçesine bağlı Cebeci, Kurtuluş ve Ayrancı semtlerinden kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemi ile seçilen 45 yaş ve üzeri 576 emekli ile yüz yüze yapılan görüşmeler sonucu toplanmıştır. Belirlenen semtlerde çalışma grupları oluşturulurken ise kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemi, yakın çevrede bulunan ve ulaşılması kolay, elde mevcut ve araştırmaya katılmak isteyen (gönüllü) bireyler üzerinde yapılan bir örnekleme yöntemidir (Erkuş, 2013). Araştırma formunun uygulama aşamasına geçilmeden önce, Hacettepe Üniversitesi Etik Kurulundan 15 Mart 2015 tarihinde etik kurul izni ve Ankara Valiliğinin ilgili hizmet biriminden resmi izinler alınmıştır. Araştırma verileri araştırmacı tarafından hazırlanan araştırma formuna bağlı kalınarak 11 Haziran 2015- 26 Haziran 2015 tarihleri arasında bireylerle yüz yüze yapılan görüşmeler sonucunda toplanmıştır. Araştırma formunun ilk sayfasında; araştırmacının amacı, araştırmaya katılımın araştırmacı için önemi, verilen cevapların gizliliği, katılımın tamamıyla gönüllü olduğu ve araştırmacıyla irtibat hakkında katılımcılara ön bilgi verilmiştir. Her bir görüşme ortalama 10 dakika sürmüştür.

Veri Toplama Aracı

Yaşam Tatmini Ölçeği: Emeklilerin yaşamdan duydukları tatmini ölçmek amacıyla Diener, Emmons, Larsen ve Griffin (1985) tarafından geliştirilen Yaşam Tatmini Ölçeği - Satisfaction With Life Scale (SWLS) kullanılmıştır. Ölçek, likert tarzı 5 maddeden oluşmaktadır. Bu çalışmada her bir madde, 1 (kesinlikle katılmıyorum) ile 5 (kesinlikle katılıyorum) arasında puanlanmıştır. Ölçekten alınan puanlar 5 ile 25 arasındadır ve alınan yüksek puanlar, bireylerin yaşamdan duydukları tatmininin de yüksek olduğunu göstermektedir. Diener ve arkadaşları (1985), Yaşam Tatmini Ölçeği’nin iç tutarlılığını $\alpha=0.87$ olarak bulmuşlardır. Ölçeğin Türkçe’ye uyarlaması Köker (1991) tarafından yapılmış ve iç tutarlılığı $\alpha=0.80$ bulunmuştur. Bu çalışmada ise Yaşam Tatmini Ölçeği iç tutarlılık katsayısı (Cronbach Alpha) hesaplanmış ($\alpha=0.85$) ve güvenilir bulunmuştur.

Finansal Tatmin Ölçeği: Finansal tatminin ölçülebilmesi için Hira ve Mugenda (1998) tarafından geliştirilmiş olan Finansal Tatmin Ölçeği kullanılmıştır. Ölçek, likert tarzı 6 maddeden oluşmaktadır. Bu çalışmada her bir madde, 1 (hiç memnun değilim) ile 5 (son derece memnunum) arasında puanlanmıştır. Ölçekten alınan puanlar 6 ile 30 arasındadır ve alınan yüksek puanlar, bireylerin finansal tatmininin de yüksek olduğunu göstermektedir. Türkçe uyarlaması olmayan ölçeğin dil geçerliliği yapılmıştır. Bu süreçte; ölçeğin İngilizce orijinali, İngilizce konusunda yetkin üç akademisyen tarafından birbirinden bağımsız olarak Ocak 2015’de Türkçe’ye çevrilmiştir. Daha sonra uzman bir öğretim üyesinin önerileri doğrultusunda ölçekteki her bir soru için, o soruyu en iyi açıklayan ifadeler benimsenmiş ve tek bir Türkçe ölçeğe ulaşılmıştır. Sonraki aşamada Türkçe’ye çevrilmiş ve revize edilmiş bu ölçek, profesyonel yeminli bir tercüman tarafından tekrar İngilizce’ye çevrilmiştir. Türkçe’den İngilizce’ye çevrilmiş olan bu ölçek, İngilizce orijinali ile kıyaslanmış, ifadeler ve sorular birbirine çok yakın bulunmuş ve tam olarak aslına uymayan ifadelerin Türkçeleri yeniden gözden geçirilmiştir. Ölçeğin

güvenirliğinin belirlenmesi için güvenilirlik analizi (Cronbach Alpha) kullanılmıştır. Finansal Tatmin Ölçeği'nin iç tutarlılığı Hira ve Mugenda (1998) tarafından $\alpha=0.89$ olarak bulunmuştur. Bu çalışmada da iç tutarlılık katsayısı (Cronbach Alpha) hesaplanmış ($\alpha=0.78$) ve ölçeğin güvenilir bulunmuştur.

Verilerin Analizi

Ölçme araçlarından elde edilen veriler, bilgisayar ortamına aktarılarak uygun istatistiksel işlemlerin yapılması için hazır hale getirilmiştir. Araştırmadan elde edilen verilerin istatistiksel analizi için SPSS 24.0 paket programı kullanılmıştır.

Çalışmada katılımcılara ilişkin demografik ve tanımlayıcı bilgiler sayı, yüzde, ortalama ve standart sapma gibi tanımlayıcı istatistiklerle ifade edilmiştir (Tablo 1 ve Tablo 2). Çalışmada yaşamdan duyulan tatmin ve finansal tatminin arasındaki ikili ilişkilerin yönü ve gücü ise, Çift Yönlü Pearson Korelasyon Analizi ile belirlenmiştir (Tablo 3). Çalışmada yaşamdan duyulan tatmin ve finansal tatminin çeşitli sosyo-demografik faktörlere göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek için de iki ortalama arasındaki farkın önemlilik testi ve tek yönlü varyans analizi kullanılmıştır. Araştırmada değişkenler arasında farklılık olup olmadığı, grup sayısı iki ise (cinsiyet vb.) "İki Ortalama Arasındaki Farkın Önemlilik Testi" (t testi), grup sayısı ikiden fazla ise (eğitim durumu, aylık gelir, yaş vb.) "Tek Yönlü Varyans Analizi" (ANOVA) ile test edilmiştir. Analiz sonucunda farklılığın hangi grup ya da gruplardan kaynaklandığı "Çoklu Karşılaştırma Testi" (Scheffe) ile kontrol edilmiş ve sonuçlar tablolar halinde verilmiştir (Tablo 4).

BULGULAR

Tablo 1. Demografik Özelliklerin Dağılımı

	N	%
Yaş Grupları		
44-64 Yaş arası	401	69,6
65 Yaş ve üstü	175	30,4
Cinsiyet		
Erkek	354	61,5
Kadın	222	38,5
Medeni Durum		
Bekar	152	26,4
Evli	424	73,6
Eğitim Durumu		
İlköğretim ve altı	209	36,3
Lise	217	37,7
Lisans ve üstü	150	26,0
Bakmakla Yükümlü Olunan Kişi sayısı (Katılımcı Dahil)		
2 Kişi ve altı	299	51,9
3 Kişi	159	27,6
4 Kişi ve üstü	118	20,5
Çalışma Durumu		
Emekli/tam zamanlı çalışıyor	137	23,8
Emekli/yarı zamanlı çalışıyor	50	8,7
Emekli/çalışmıyor	389	67,5

Sahip Olunan Çocuk Sayısı		
Çocuk yok	38	6,6
1 çocuk	76	13,2
2 çocuk	240	41,7
3 çocuk ve üstü	222	38,5
Konut Mülkiyeti		
Ev sahibi	448	77,8
Kiracı	128	22,2
Algılanan Genel Sağlık Durumu		
Kötü	49	8,5
Orta	252	43,7
İyi	244	42,4
Mükemmel	31	5,4
Algılanan Gelir Durumu		
Düşük	139	24,1
Orta	392	68,1
Yüksek	45	7,8
Algılanan Gelir Yeterliliği		
Yeterli buluyorum	151	26,2
Kısmen yeterli buluyorum	212	36,8
Yeterli bulmuyorum	213	37,0
Toplam	576	100,0

Araştırma kapsamına alınan katılımcıların yaş grupları incelendiğinde; 44-64 yaş grubundakilerin %69,6, 65 yaş ve üstündekilerin ise %30,4 oranında olduğu görülmektedir. Katılımcıların %61,5'i erkek, %38,5'i ise kadındır. Katılımcıların medeni durumlarına bakıldığında yarıdan fazlası evlidir (%73,6). Eğitim durumları incelendiğinde ise ilköğretim ve altında eğitim düzeyine sahip olanların %36,3, lise mezunu olanların %37,7, lisans ve lisansüstü mezunların oranının ise %26,0 olduğu bulunmuştur. Katılımcıların yarıdan biraz fazlası (%51,9) 2 ve/veya daha az kişiye bakmakla yükümlüdür. Çalışma durumuna bakıldığında ise en yüksek oran %67,5 ile emekli-çalışmayanlardır. Sahip olunan çocuk sayısında en yüksek oranlar sırasıyla %41,7 ile 2 çocuk, %38,5 ile 3 çocuk ve üstüdür. Çalışmaya katılanların %77,8'inin konutlarının mülkiyeti kendisine aittir. Katılımcıların genel sağlık durumlarına bakıldığında, orta (%43,7) ve iyi (%42,4) sağlık durumuna sahip olduklarını belirtenler ilk sıralardadır. Gelir durumlarını 'orta' olarak değerlendiren katılımcıların oranı yarıdan fazladır (%68,1). Katılımcıların %37,0'si gelirini yeterli bulmazken, %36,8'i kısmen yeterli ve %26,2'si ise yeterli bulmaktadır (Tablo 1).

Tablo 2. Yaşamdan Duyulan Tatmin ve Finansal Tatmin Tanımlayıcı İstatistikleri

	N	Min-Max	Ort.	Std. Sapma
Yaşamdan Duyulan Tatmin	576	5-25	18,96	7,31
Finansal Tatmin	576	6-30	18,53	5,55

Araştırmaya katılanların yaşamdan duyulan tatmin puan ortalamasının (18,96±7,31) orta düzeylerde olduğu görülmektedir. Araştırmaya katılanların finansal tatmin puan ortalamasının (18,53±5,55) orta düzeylerin biraz üstünde olduğu görülmektedir (Tablo 2).

Tablo 3. Katılımcıların Değişkenlere Göre Yaşamdan Duyulan Tatmin ve Finansal Tatmin Puanları

Değişkenler	Yaşamdan Duyulan Tatmin				Finansal Tatmin			
	Ort.±S.S.	Fark	t / F	p	Ort.±S.S.	Fark	t / F	p
Yaş Grupları								
44-64 Yaş arası (1)	18,84±7,22				18,26±5,60			
65 Yaş ve üstü (2)	19,21±7,53	-	-0,565	0,572	19,17±5,38	-	-1,823	0,069
Cinsiyet								
Erkek (1)	18,86±7,33				18,27±5,63			
Kadın (2)	19,11±7,29	-	-0,417	0,677	18,96±5,40	-	-1,441	0,150
Medeni Durum								
Bekar (1)	18,23±7,97				18,33±5,63			
Evlü (2)	19,21±7,05	-	-1,429	0,154	18,61±5,52	-	-0,533	0,594
Eğitim Durumu								
İlköğretim ve altı (1)	17,70±7,42				17,60±5,28			
Lise (2)	18,83±7,03	(1)-(3)	8,61	0,000**	18,48±5,53	(1)-(3)	7,72	0,000***
Lisans ve üstü (3)	20,89±7,19				19,91±5,70			
Çalışma Durumu								
Emekli-Tam zamanlı çalışıyor (1)	18,50±6,68				18,06±5,51			
Emekli-Yarı zamanlı çalışıyor (2)	18,58±7,70	-	0,486	0,615	17,62±5,24	-	1,703	0,183
Emekli-Çalışmıyor (3)	19,16±7,48				18,82±5,59			
Sahip Olunan Çocuk Sayısı								
Çocuk yok (1)	20,37±8,03				20,32±4,75			
1 Çocuk (2)	17,80±6,94				17,45±5,23			
2 Çocuk (3)	18,97±7,15	-	1,131	0,336	18,97±5,69	(1)-(2)	3,184	0,024*
3 Çocuk ve üstü (4)	19,09±7,47				18,14±5,53			
Bakmakla Yükümlü Olunan Kişi Sayısı (Kendisi Dahil)								
2 Kişi ve altı (1)	19,49±7,41				18,97±5,53			
3 Kişi (2)	18,31±7,32	-	1,684	0,187	17,91±5,54	-	2,052	0,129
4 Kişi ve üstü (3)	18,47±6,99				18,29±5,56			
Konut Mülkiyeti								
Ev sahibi (1)	19,67±7,16				19,06±5,61			
Kiracı (2)	16,46±7,31	(1)-(2)	4,451	0,000**	16,69±4,90	(1)-(2)	4,334	0,000***
Genel Sağlık Durumu								
Kötü (1)	13,92±6,94	(1)-(2),(3),(4)			16,82±6,58			
Orta (2)	18,32±7,05				17,92±5,34	(1)-(3)		
İyi (3)	20,63±7,12	(2)-(3),(4)	13,494	0,000**	19,54±5,36	(2)-(3)	5,401	0,001**
Mükemmel (4)	18,94±7,30				18,29±5,72			
Gelir Durumu								
Düşük (1)	13,20±5,73	(1)-(2),(3)			14,97±4,47	(1)-(2),(3)		
Orta (2)	20,33±6,57				19,22±5,18			
Yüksek (3)	24,78±7,45	(2)-(3)	82,236	0,000**	23,56±5,53	(2)-(3)	60,486	0,000***
Gelir Yeterliliği								
Yeterli buluyorum (1)	23,08±6,96	(1)-(2),(3)			22,09±5,11	(1)-(2),(3)		
Kısmen yeterli buluyorum (2)	20,50±6,39				18,87±4,55			
Yeterli bulmuyorum (3)	14,50±5,96	(2)-(3)	89,378	0,000**	15,68±5,20	(2)-(3)	75,133	0,000***
		*** p<0,001	** p<0,01		*p<0,05			

Tablo 3'te katılımcıların yaşamdan duyulan tatmin ve finansal tatmin puan ortalamalarının sosyo-demografik değişkenlere göre karşılaştıran t-testi ve anova sonuçları bulunmaktadır. Bu analizler sonucunda, emeklilerin finansal tatmin puan ortalamaları yaş gruplarına ($p>0,05$, $t=-1,82$); cinsiyete ($p>0,05$, $t=-1,44$); medeni duruma ($p>0,05$, $t=-0,53$); çalışma durumuna ($p>0,05$, $F=1,70$) ve bakmakla yükümlü olunan kişi sayısına ($p>0,05$, $F=2,05$) göre istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar göstermemektedir (Tablo 3).

Araştırmada emeklilerin finansal tatminini etkileyen sosyo-demografik faktörler incelendiğinde; emeklilerin eğitim durumlarına göre finansal tatminin anlamlı farklılıklar gösterdiği bulunmuştur ($p<0,001$, $F=7,72$); lisans ve üstü mezunlarına ilişkin ortalamalar ($19,91\pm 5,70$) ilköğretim ve altı eğitim durumuna sahip olanların finansal tatmin puan ortalamalarına ($17,60\pm 5,28$) göre daha yüksektir ve istatistiksel olarak anlamlıdır (Tablo 3).

Finansal tatmin *sahip olunan çocuk sayısına* göre incelendiğinde ($p<0,05$, $F=3,18$); çocuğu olmayanlara ilişkin ortalamaların ($20,32\pm 4,75$) 1 çocuğu olanların finansal tatmin puan ortalamalarına ($17,45\pm 5,23$) göre daha yüksek olduğu bulunmuştur (Tablo 3). Araştırmada *konut mülkiyeti* ile finansal tatmin arasında da anlamlı farklılıklar bulunmuştur ($p<0,001$, $t=4,33$) [ev sahibi olanlar ($19,06\pm 5,61$), kirada oturanlar ($16,69\pm 4,90$)] (Tablo 3).

Finansal tatmin *genel sağlık durumuna* göre anlamlı farklılıklar göstermektedir ($p<0,01$, $F=5,40$); farklılığın hangi gruplar arasında ortaya çıktığını belirlemek için yapılan Scheffe testi sonuçlarına göre; kötü sağlık durumuna sahip olanlara ($16,82\pm 6,58$) ilişkin ortalamalar iyi ($19,54\pm 5,36$) sağlık durumuna sahip olanların finansal tatmin puan ortalamalarına göre daha düşüktür ve istatistiksel olarak anlamlıdır. Orta sağlık durumuna sahip olanların finansal tatmin puan ortalamaları ($17,92\pm 5,34$) ise iyi sağlık durumuna sahip olanların puan ortalamalarına ($19,54\pm 5,36$) göre daha düşüktür ve istatistiksel olarak anlamlıdır (Tablo 3).

Finansal tatmin ile emeklilerin algıladıkları *gelir durumu arasındaki ilişki incelendiğinde* ($p<0,001$, $F=60,49$); algıladıkları gelir durumu düşük olanlara ilişkin ortalamalar ($14,97\pm 4,47$), orta ($19,22\pm 5,18$) ve yüksek ($23,56\pm 5,53$) olanların finansal tatmin puan ortalamalarına göre daha yüksektir ve bu durum istatistiksel olarak anlamlıdır. Yüksek gelir durumuna sahip olanların finansal tatmin puan ortalamaları ise orta gelir durumuna sahip olanların finansal tatmin puan ortalamalarına göre daha yüksektir ve istatistiksel olarak anlamlıdır (Tablo 3).

Araştırmada emeklilerin gelirini yeterli bulma durumu ile finansal tatmin arasında anlamlı farklılıklar bulunmuştur ($p<0,001$, $F=75,13$); gelirini yeterli bulanlara ilişkin ortalamalar ($22,09\pm 5,11$), kısmen yeterli bulanların ($18,87\pm 4,55$) ve yeterli bulmayanların ($15,68\pm 5,20$) finansal tatmin puan ortalamalarına göre daha yüksektir. Gelirini kısmen yeterli bulanların finansal tatmin puan ortalamaları ise yeterli bulmayanların finansal tatmin puan ortalamalarına göre daha yüksektir (Tablo 3).

Araştırmada emeklilerin yaşamdan duyulan tatminini etkileyen sosyo-demografik faktörler incelendiğinde ($p<0,001$, $F=8,61$); lisans ve üstü mezunlarına ilişkin ortalamalar ($20,89\pm7,19$), ilköğretim ve altı ($17,70\pm7,42$) eğitim durumuna sahip olanların yaşamdan duyulan tatmin puan ortalamalarına göre daha yüksektir ve istatistiksel olarak anlamlıdır (Tablo 3). *Konut mülkiyeti* ile yaşamdan duyulan tatmin arasında da anlamlı farklılıklar bulunmuştur ($p<0,01$, $t=4,45$) [ev sahibi olanlar ($19,67\pm7,16$), kirada oturanlar ($16,46\pm7,31$)] (Tablo 3).

Yaşamdan duyulan tatmin algılanan *genel sağlık durumuna* göre anlamlı farklılıklar göstermektedir ($p<0,001$, $F=13,50$); farklılığın hangi gruplar arasında ortaya çıktığını belirlemek için yapılan Scheffe testi sonuçlarına göre; kötü sağlık durumuna sahip olanlara ilişkin ortalamalar ($13,92\pm6,94$), orta ($18,32\pm7,05$), iyi ($20,63\pm7,12$) ve mükemmel ($18,94\pm7,30$) sağlık durumuna sahip olanların yaşamdan duyulan tatmin puan ortalamalarına göre daha düşüktür ve istatistiksel olarak anlamlıdır. Aynı zamanda orta sağlık durumuna sahip olanların yaşamdan duyulan tatmin puan ortalamaları, iyi ve mükemmel sağlık durumuna sahip olanların ortalamalarına oranla daha düşüktür ve istatistiksel olarak anlamlıdır (Tablo 3).

Yaşamdan duyulan tatmin algılanan *gelir durumuna* göre anlamlı farklılıklar göstermektedir ($p<0,01$, $F=82,24$); düşük gelir durumuna sahip olanlara ilişkin ortalamalar ($13,20\pm5,73$), orta ($20,33\pm6,57$) ve yüksek ($24,78\pm7,45$) gelir durumuna sahip olanların yaşamdan duydukları tatmin puan ortalamalarına göre daha düşüktür ve istatistiksel olarak anlamlıdır. Aynı zamanda orta gelir durumuna sahip olanların yaşamdan duyulan tatminine ilişkin puan ortalamaları yüksek gelir durumuna sahip olanlara oranla daha düşüktür ve istatistiksel olarak anlamlıdır (Tablo 3).

Yaşamdan duyulan tatmin *gelir yeterliliğine* göre anlamlı farklılıklar göstermektedir ($p<0,001$, $F=89,38$); gelirini yeterli bulanlara ilişkin ortalamalar ($23,08\pm6,96$), kısmen yeterli bulanların ($20,50\pm6,39$) ve yeterli bulmayanların ($14,50\pm5,96$) yaşamdan duydukları tatmin puan ortalamalarına göre daha yüksektir ve istatistiksel olarak anlamlıdır. Gelirini kısmen yeterli bulanların yaşamdan duyulan tatmin puan ortalamaları ise yeterli bulmayanların puan ortalamalarına göre daha yüksektir (Tablo 3).

Emekli bireylerin yaşamdan duydukları tatmine ilişkin puan ortalamaları yaş gruplarına ($p>0,05$, $F=-0,57$); cinsiyete ($p>0,05$, $t=-0,42$); medeni duruma ($p>0,05$, $F=-1,43$); çalışma durumuna ($p>0,05$, $F=0,49$); sahip olunan çocuk sayısına ($p>0,05$, $F=1,13$) ve bakmakla yükümlü olunan kişi sayısına ($p>0,05$, $F=1,68$) göre istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar göstermemektedir (Tablo 3).

Tablo 4. Yaşamdan Duyulan Tatmin ile Finansal Tatmin Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

		Finansal Tatmin
Yaşamdan Duyulan Tatmin	r	0,546
	p	0,000***

*** $p<0,001$

Yaşamdan duyulan tatmin ve finansal tatmin arasındaki ikili ilişki, değişkenler arası korelasyon katsayıları ile belirlenmiştir. Buna göre; yaşamdan duyulan tatmin ile finansal tatmin ($r=0,546$) pozitif yönde ilişkili bulunmuştur ($p<0,001$) (Tablo 4).

TARTIŞMA VE SONUÇ

Araştırmada emeklilerin eğitim durumu, sahip olunan çocuk sayısı, konut mülkiyeti, algılanan sağlık durumu, gelir durumu ve gelir yeterliliği ile finansal tatmin puanları arasında anlamlı farklılıklar bulunmuştur.

Genel olarak eğitim düzeyi yüksek olan bireylerin daha yüksek gelire ve nitelikli işe sahip oldukları dikkate alındığında finansal tatminlerinin de yüksek olması beklenmektedir. Araştırmada emeklilerin eğitim düzeyi yükseldikçe finansal tatminlerinin de arttığı bulunmuştur.

Bireyin yaşadığı konutun sahibi olması, evsiz kalma korkusunu yaşamayarak kendini finansal yönden güvende hissetmesi açısından oldukça önemlidir. Bu araştırmadan elde edilen bulgulara göre de ev sahibi olanların kirada oturanlara göre finansal tatminleri artış göstermektedir.

Hira ve Mugenda (1988) çalışmalarında, bu araştırma sonuçlarına benzer şekilde sağlık koşullarının finansal memnuniyet ile pozitif yönde ilişkili olduğunu tespit etmişlerdir. Büyük sağlık masrafları, emeklilerin mali kaynaklarına aşırı yük bindireceğinden finansal tatmini de etkilemesi beklenen bir sonuçtur.

Araştırmada çocuk sahibi olmayan bireylerin finansal tatminlerinin daha yüksek olduğu bulunmuştur. Çocuk sahibi olmanın getirdiği mali yükün bu durumda etkili olabileceği düşünülmektedir.

Gelir ile finansal tatmin düzeyine bakıldığında Diener ve ark. (2002), gelirin kişinin finansal tatmin seviyesini belirlemek için önemli bir ölçü olduğunu ifade etmektedir. Sumarwan ve Hira (1993) gelir ve giderlerin finansal tatmin ile hem pozitif hem de önemli oranda ilişkili olduğunu belirtmiştir. Ancak finansal tatmin, gelir açısından tek başına belirleyici olmayabilir. Araştırmacılar, düşük gelirin finansal memnuniyetsizlikle daima ilişkili olmadığını ve yüksek bir gelirin ekonomik memnuniyeti de garanti edemeyeceğini belirtmektedirler (Hsieh, 2003). Aynı zamanda gelirin dolaylı olarak finansal memnuniyeti etkilediğini de vurgulamaktadırlar. Liang ve Fairchild (1979) göreceli yoksulluğun gelir ve finansal memnuniyet arasında yararlı bir ara değişken olduğunu bulmuştur. Yaşlı bir kişinin nispeten düşük bir geliri varsa ancak diğerlerine göre daha iyi olduğuna inanıyorsa, finansal açıdan tatmin olması muhtemeldir. Tersine, daha yüksek bir gelir elde eden yaşlı bir kişi memnuniyetsiz kalabilir, çünkü diğerlerine göre daha kötü olduğunu düşünmektedir (Liang ve Fairchild, 1979). Kostealecky (1994) yaş, gelir ve toplam varlık değerinin tümünün mali memnuniyetin anlamlı öngörücüleri olduğunu bulmuştur.

Bu araştırmada da; emekli bireylerin algılanan gelir düzeyi ve geliri yeterli bulma durumu arttıkça finansal tatminlerinin de arttığı bulunmuştur. Araştırmada, 65 yaş ve üzeri yaş grubundaki emeklilerin 44-64 yaş grubundaki emeklilere oranla finansal tatmin puanları daha yüksek olmasına rağmen bu farklılık istatistiksel

açından önemli bulunmamıştır. Türkiye’de emeklilerin sahip olduğu gelirin düzeyi ile finansal tatmin arasındaki ilişkiyi inceleyen başka bir araştırmaya rastlanılmamıştır. Bu nedenle emekli bireylerin gelirlerinin finansal tatmine olan etkileri hakkında yeterli açıklayıcı bir mekanizma sağlamak için daha fazla araştırmaya ihtiyaç vardır.

Finansal tatmin üzerine yapılan gerontolojik araştırmalara bakıldığında ise, yaşlıların gençlere göre daha düşük gelir düzeyine sahip olmasına rağmen finansal tatminlerinin daha yüksek olduğu görülmüştür (George, 1992; Stoller ve Stoller, 2003; Hsieh, 2003; Seghieri, Desantis ve Tanturri, 2006; Hansen, Slagsvold ve Moum, 2008). Ancak yaşlılar, orta yaş grubundan daha az kazandığından, yaş ve finansal memnuniyet arasında ters bir ilişki beklenmektedir. Bazı araştırmacılar, yaşlılar arasındaki yüksek finansal memnuniyetin temel nedenini, ihtiyaç, beklenti ve standartların daha aşağıya çekilmesi gibi pasif başa çıkma stratejilerini kullanmalarıyla açıklamaktadırlar (Francoeur, 2002; Hsieh 2003). Aynı zamanda emeklilik ve çocuklarının evden ayrıldıktan sonra yaşlıların finansal ihtiyaçlarını azalttığını ve sonuç olarak "bitiş noktalarını karşılamak" konusunda daha az sorun yaşamaları gerektiği de vurgulanmaktadır (Stoller ve Stoller, 2003).

Araştırmada emeklilerin eğitim durumu, konut sahibi olma durumu, algılanan sağlık durumu, gelir durumu ve gelir yeterliliği arttıkça yaşamdan duyulan tatminlerinin de arttığı bulunmuştur.

Genel olarak eğitim düzeyi yüksek olanların daha yüksek gelirli ve nitelikli işe, daha iyi sosyal olanaklara ve dolayısıyla daha yüksek yaşam kalitesine sahip oldukları; buna karşın eğitim düzeyi düşük olanların işsizlik, kötü çalışma koşulları, düşük ücret, ekonomik yoksunluk, sosyal olanaklardan yararlanamama, sürekli maddi, sosyal ve psikolojik kaygı, yetersiz beslenme gibi nedenlerle düşük yaşam kalitesine sahip oldukları bilinmektedir (Torlak ve Yavuzçehre, 2008).

Bireyin yaşadığı konutun sahibi olması; konutu istediği gibi kullanması, istediği gibi içinde ve dışında değişiklik yapabilmesi ve evsiz kalma korkusu yaşamayarak kendisini güvende hissetmesi açısından önemlidir. Nitekim Torlak ve Yavuzçehre (2008) tarafından yapılan çalışmada da konut sahipliğinin, yaşam kalitesinde en etkili faktör olduğu bulunmuştur.

Sağlıkla ilgili yaşam kalitesi ölçümünün yapıldığı çalışmalarda çeşitli bedensel rahatsızlıkların, süregelen hastalıkların (Memik, Ağaoğlu, Coşkun, Uneri ve Karakaya, 2007; Sabbah, Drouby, Sabbah, Retel-Rude ve Mercier, 2003) yaşam kalitesini düşürdüğü tespit edilmiştir.

1970 yılından bu yana gelir ile mutluluk, refah veya yaşam tatmini arasındaki ilişki en çok tartışılan konulardan biri olmuştur (Easterlin, 1974 ve 1975; Frey ve Stutzer, 2002). Araştırmacıların bir kısmı, gelirin bireyin refahı ile çok az ilişkili olduğunu ve bireyin mutluluğunun sürekli gelir artışından etkilenemeyeceğini vurgulamışlardır (Easterlin, 2001; Kostecky, 1994; Reis ve Gold, 1993; Aydiner Boylu, 2007). 2002’de Ferrer-i Carbonell, aynı ülkedeki daha zengin bireylerin yoksul olanlarla karşılaştırıldığında yok denecek kadar az derecede mutlu olduğunu ve ekonomik büyümenin batı ülkelerinde daha mutlu bireylere yol açmadığı sonucuna varmıştır.

Yapılan araştırmalardan bazıları ise, gelir düzeyi yüksek olan bireylerin refah düzeyinin daha yüksek olduğunu vurgulamaktadır (Diener, Diener ve Diener, 1995; Inglehart, 1990).

Bu araştırmada emekli bireylerin algıladıkları gelir ve gelir yeterliliği arttıkça yaşamdan duyulan tatmini artmaktadır. Ancak ülkemizde bu ilişkiyi daha detaylı inceleyen araştırmaların yapılmasına ihtiyaç vardır.

Bu araştırmada emekli bireylerin yaşamdan duyulan tatminleri ile finansal tatminleri pozitif yönde ilişkili bulunmuştur. Dolayısıyla, insanın mutluluğu ve yaşam memnuniyeti kaynağı gelir seviyesinden türetilir. Gelir, belirli bir kişiden elde edilen yüksek gelirin daha iyi bir refaha yol açtığı ve refah seviyesi ile pozitif bir ilişkiye sahip olduğu görölmektedir (Ho, Pooi Yen vd., 2013).

ÖNERİLER

Bireylerin emeklilik dönemine uyum sağlayarak, tatmin edici bir yaşam sürebilmeleri için emeklilik fikrini benimsemeleri ve emeklilik döneminin özelliklerini dikkate alarak (öncelikle gelirin azalacağı, boş zamanın artacağı v.b) emekliliğe hazırlanmaları gerekmektedir. Bu doğrultuda hem özel kurumlar hem de kamu kurumlarında emekliliğe hazırlığa ilişkin kurum içi eğitimlerin gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Bu kurumların yanı sıra halk eğitim merkezleri ve yetişkin eğitimi veren kurumların da emekliliğe hazırlık niteliğinde eğitim programları hazırlamaları yerinde olacaktır.

Emeklilik, bireysel anlamda farklı alanlarda çok büyük değişimleri içeren bir olgudur. Dolayısıyla emeklilik, kriz durumuna dönüşebilme potansiyeline sahip bir süreç olarak ele alınırsa çok da yanlış bir değerlendirme olmaz. Bu nedenle emekliliğin bireysel ve toplumsal anlamda içerdiği söz konusu potansiyel tehlike, bu değerişimlerin gerektiği biçimde ele alınıp uygun çözüm yollarının geliştirilmesini gerektirmektedir. Emeklilere emeklilikten sonra sosyal ve psikolojik destek verilmesi çok önemli bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bu durumdan yola çıkarak kamu ve tüm kurum ve kuruluşlar tarafından geliştirilebilecek projeler ile emekli adaylarına çalışma yaşamlarının son dönemlerinden itibaren emeklilik öncesinde ve emeklilik sonrasında yani tüm yaşamları boyunca yararlanabilecekleri çeşitli uygulamalar ve destekler sunulmalıdır.

KAYNAKÇA

Aydiner Boylu, A. (2007). *Ailelerin Yaşam Kalitelerini Etkileyen Bazı Objektif ve Sübjektif Göstergelerin İncelenmesi*, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Aile ve Tüketici Bilimleri Anabilim Dalı Doktora Tezi, Ankara.

Bowling, A. (1990). "Association With Life Satisfaction Among Very Elderly People Living In A Deprived Part Of London." *Social Science and Medicine*, 31, 1003–1011.

apri, B. ve Güler, M. (2016). "Yaşam Doyumu Düzeyleri Farklı Hemşirelerin Mesleki Ve EşTükenmişliklerinin İncelenmesi." *International Journal Of Eurasia Social Sciences*, 7, (25), 55-69.

- Diener, E. ve Biswas-Diener, R. (2002). "Will Money Increase Subjective Well-Being? A Literature Review and Guide to Needed Research." *Social Indicators Research*, 57, 119-169.
- Diener, E., Diener, M. ve Diener, C.L. (1995). "Factors Predicting The Subjective Well-Being Of Nations." *Journal of Personality And Social Psychology*, 69, 851-864.
- Diener, E., Emmons, R.A., Larsen, R.J. ve Griffin, S. (1985). "The Satisfaction With Life Scale." *Journal of Personality Assessment*, 49 (1), 71-75.
- Easterlin, R.A., (2001). "Income And Happiness: Towards A Unified Theory." *The Economic Journal*, 111, 465-484.
- Erkuş, A. (2013). *Bilimsel Araştırma Süreci*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Ferrer-i-Carbonell, A., (2002). Income and Well-being: An Empirical Analysis of the Comparison Income Effect, Tinbergen Institute Working Paper, 2002-019.
- Francoeur, R. B. (2002). "Use of an income-Equivalence Scale To Understand Age-Related Changes In Financial Strain." *Research on Aging*, 24, 445-472.
- Frey, B. S., ve Stutzer, A. (2002). *Happiness and Economics: How The Economy And Institutions Affect Well-Being*. Princeton, N.J: Princeton University Press.
- George, L. K. (1992). *Economic Status And Subjective Well-Being: A review Of The Literature And An Agenda For Future Research*. In N. E. Cutler, D. W. Gregg ve M. P. Lawton (Eds.), *Aging, Money, And Life Satisfaction: Aspects of Financial Gerontology*, 69-99. New York: Springer.
- George, L.K. ve Clipp, E.C.(1991). "Subjective Components Of Aging Well." *Generations*, 15, 57-60.
- Güven, S. ve Hazer. O. (1996). *Yaşlılık ve Emeklilik Dönemi Sorunları*. Yaşlılık ve Yaşam Kalitesi Sempozyumu (Editor: Velittin Kalinkara, A. Fuat Ersoy), Ankara.
- Hansen, T., Slagsvold, B., ve Moum, T. (2008). "Financial Satisfaction in Old Age: A Satisfaction Paradox Or A Result Of Accumulated Wealth?" *Social Indicators Research*, 89(2), 323-347.
- Hira, T. K. ve Mugenda, O. (1998). "Predictors Of Financial Satisfaction: Differences Between Retirees And Non-Retirees." *Financial Counseling and Planning*, 9(2), 75-83.
- Hira, T.K., ve Mugenda, O. M. (1999). "The Relationships Between Self-Worth And Financial Beliefs, Behavior, And Satisfaction." *Journal of Family and Consumer Sciences*, 91(4), 76-82.
- Ho, Poo Yen, Ng, Jo-Lyn ve Siew, Mun Keat, (2013). *Financial Satisfaction Among The Urban Elderly In Selangor*, Malaysia. Final Year Project, UTAR.
- Hong, G. ve Swanson, P. M. (1995). "Comparison Of Financial Well-Being Of Older Woman: 1977 and 1989." *Financial Counseling and Planning*, 6, 129-138.
- Hsieh, CM.(2003). "Income, Age And Financial Satisfaction." *International Journal of Aging and Human Development*. 56:89-112.
- Inglehart, R.F. (1990). *Culture Shift In Advanced Industrial Society*. Princeton U.P., Princeton, N.J.
- Köker, S. (1991). *Normal ve Sorunlu Ergenlerin Yaşam Doyumu Düzeylerinin Karşılaştırılması*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

- Kostelecky, K. A.(1994).*Family Resource Management Approach To Satisfaction With Personal Life And Financial Situation In Retirement*, Unpublished Master of Science, Iowa State University.
- Lehr, U. (1994).*Yaşlanmanın Psikolojisi*. Çeviri: N. Eryar. (Editor: B. Cotuk). Bilimsel ve Teknik Yayınları.
- Liang, J. ve Fairchild, T. (1979). "Relative Deprivation And Perception Of Financial Adequacy Among The Aged." *Journal of Gerontology*, 34, 746-759.
- Memik, N. C., Ağaoğlu, B., Coşkun, A., Uneri, O. S. ve Karakaya I. (2007). "Çocukları için Yaşam Kalitesi Ölçeğinin 13-18 Yas Ergen Formunun Geçerlik ve Güvenirliği." *Türk Psikiyatri Dergisi*, 18(4), 353-363.
- Monk, A. (1985). *Preretirement Planning Programs*, A. Monk (Eds.) Handbook of Gerontological Services, New York: Van Nostrand Reinhold Company Inc., 322-340.
- Onur, B. (1995).*Gelişim Psikolojisi*. Yetişkinlik, Yaşlılık, Ölüm. Imge Yayınevi. Ankara.
- Oran, N. (1995).*Emekli Dünyası*. Ziraat Bankası Emeklileri Derneği Yayınevi (1): 10-12. Ankara.
- Reis, M., ve Gold, D. P. (1993). "Retirement, Personality, And Life Satisfaction: A Review And Two Models." *The Journal of Applied Gerontology*, 12, 261-282.
- Sabbah, I., Drouby, N., Sabbah, S., Retel-Rude, N. ve Mercier, M. (2003). "Quality of Life in Rural and Urban Populations in Lebanon Using SF-36 Health Survey." *Health Quality Life*, 1, 1-14.
- Seghieri, C., Desantis, G. ve Tanturri, M. L. (2006). "The Richer, The Happier? An Empirical Investigation In Selected European Countries." *Social Indicators Research*, 79, 455-476.
- Stoller, M. A., ve Stoller, E. P. (2003). "Perceived Income Adequacy Among Elderly Retirees." *Journal of Applied Gerontology*, 22, 230-251.
- Sumarwan U. ve Hira, T.K. (1993). "The Effects Of Perceived Locus Of Control And Perceived Income Adequacy On Satisfaction With Financial Status Of Rural Households." *Journal of Family and Economic Issues*, 14 (4).
- Tilburg, T. (1992). "Support Networks Before And After Retirement." *Journal of Social and Personal Relationships*. Vol. 9: 433-445. London.
- Torlak, S. E. ve Yavuzçehre, P. S. (2008). "Denizli Kent Yoksullarının Yaşam Kalitesi Üzerine Bir İnceleme." *Çağdaş Yerel Yönetimler*, 17 (2), 23-44.

EXTENDED SUMMARY

Introduction

In the retirement period, life satisfaction is considered as one of the most important determinants of adaptation to retirement and mental health. Factors such as age, gender, health condition, economic conditions, activity and self-fulfillment level affect life satisfaction (Onur, 1995; Lehr, 1994).

Different income levels may lead to different personal financial satisfaction. Financial satisfaction is defined as how comfortable the current possession of assets, either tangible or intangible is convertible to money. Since people have different perception and knowledge in defining their financial assets, satisfaction level of each

individual is thus different. The variables that affect levels of financial satisfaction of individuals are demographic and socioeconomic characteristics, financial stressors and stress, financial behaviors, financial solvency, financial attitudes, and financial knowledge (Poo Yen vd., 2013). Common factors that affect financial satisfaction under demographic and socioeconomic characteristics include gender, marital status, education, age, income, and home ownership (Hira, 1999; Hong ve Swanson, 1995).

Considering the big financial problems they experience, it is considered important to determine the level of financial satisfaction and how such problems affect life satisfaction among the elders in Turkey. Studies conducted on financial standing of retired families help providing an insight into existing needs and developing potential solutions.

This study aimed to find the relationship between life satisfaction and financial satisfaction of adult individuals and determine socio-demographic factors that affect life satisfaction and financial satisfaction and feasible recommendations are made for institutions and organizations related to individual, family and the subject in line with the findings.

Method

The study was conducted with questionnaire data that was collected face-to-face from 576 45-year-old and older individuals selected using the simple random sampling from the district of Cankaya, Ankara, Turkey.

A questionnaire form was developed in order to evaluate socio-demographic information, such as gender, age and education, for the purpose of finding identifying information of participant individuals.

The Satisfaction With Life Scale (SWLS), which was developed by Diener, Emmons, Larsen and Griffin (1985), was used in order to measure life satisfaction of families.

In order to measure financial satisfaction, the "Financial Satisfaction", which was developed by Hira and Mugenda (1998), was used.

Results

In the study, significant differences were found between educational status, number of children, home ownership, health condition, income status and income adequacy and life satisfaction of retirees.

Financial satisfaction shows significant differences by *educational status* ($p < 0,01$, $F = 7,72$); *number of children* ($p < 0,05$, $F = 3,18$); *home ownership* ($p < 0,01$, $t = 4,33$) [homeowners ($19,06 \pm 5,61$) *general health condition* ($p < 0,01$, $F = 5,40$); by *income status* ($p < 0,01$, $F = 60,49$) *income adequacy* ($p < 0,01$, $F = 75,13$).

It is seen that average life satisfaction score of participants is at moderate levels ($18,96 \pm 7,31$). Also that average financial satisfaction score of participants is a bit higher than moderate levels ($18,53 \pm 5,55$).

Bilateral relation between life satisfaction and financial satisfaction is defined with correlation coefficients. Accordingly, it was found that life satisfaction and financial satisfaction ($r=0,546$) are positively correlated ($p<0.01$).

Discussions

According to Frey and Stutzer (2002), in terms of benefit theory, income increase is desired from the perspective of an individual. Moreover, various researchers have demonstrated the relationship between income and happiness or welfare since 1970. However, some of researchers noticed that income is very little related with welfare of an individual. Therefore, happiness of an individual does not affected by continuous income increase. In a country, rich people are not absolutely happier than the poor and this indicates that increase in income does not cause more satisfaction of welfare (Easterlin, 2001). In 2002, Ferrer-i-Carbonell (2002) concluded that richer individuals in the same country are only slightly happier than their poor co-citizens, and economic growth in Western countries has not led to happier individuals.

However, financial satisfaction may not be determined by income alone. Low income is not always associated with dissatisfaction nor does a high income guarantee economic satisfaction. Studies have shown that income only indirectly influences financial satisfaction. Liang ve Fairchild (1979) found that relative deprivation is a useful intervening variable between income and financial satisfaction (Liangand Fairchild, 1979). If an older person has a relatively low income but believes he is better off than his reference others, he is likely to be satisfied. Conversely, an aged person with higher income may be dissatisfied because he feels he is worse off than his peers (Liang and Fairchild, 1979). Kostelecky (1994) found that age, income, and asset value were all significant predictors of financial satisfaction.

In this study, life satisfaction and financial satisfaction were found positively correlated. Therefore, the source of happiness and life satisfaction of human is derived from the level of income. Income has a positive relationship with the level of well-being in which that a higher income obtained from a particular person results in a better well-being (Poo Yen vd., 2013).

Recommendations

They should adapt to retirement period, embrace the idea of retirement to life a satisfactory life and get prepared for retirement by considering characteristics of retirement period (decreased income, increased free time etc.).

Retirement is a phenomenon that includes very big changes in different areas for individuals. Therefore, it would not be a very wrong evaluation to consider retirement as a process that has the potential to turn into a crisis. For this reason, such potential danger of retirement from individual and social perspective should be dealt with as required by these changes and proper solutions should be developed accordingly.

The projects should focus on potential retirees starting from recent times of their work lives and offer various practices that they can benefit from throughout their retirement period.